

Лендел Василь Васильович

здобувач третього (докторського) рівня вищої освіти
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
Мукачівський державний університет, м.Мукачеве, Україна
lendel2023@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-1356-218X>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Нові підходи до організації освітньої діяльності пов'язані з переходом від знаннєвої парадигми освіти до компетентнісної, що полягає у формуванні підвищення інтересу до навчання та застосування діагностичних методи. Мета статті: обґрунтувати педагогічні засади діагностики соціальної компетентності учнів старшого шкільного віку. Застосовано методи наукового пошуку: вивчення наукових досліджень з проблем моніторингу і діагностики соціальної компетентності учнів в шкільній освіті – для з'ясування особливостей моніторингової діяльності; узагальнення, систематизація результатів наукових досліджень – з метою визначення теоретико-методологічних засад і основних підходів до діагностики рівнів соціальної компетентності учнів старшого шкільного віку, методика визначення соціальної компетентності «Опитувальник соціальних навичок». Виявлено структуру педагогічної діагностики: констатація певної проблеми у діяльності та поведінці учня; усвідомлення можливих причин соціального неблагополуччя, аналіз особливостей випадку; висунування робочої гіпотези шляхом аналізу сукупності наявних даних; збирання додаткової інформації, необхідної для перевірки гіпотези; перевірка робочої гіпотези шляхом аналізу сукупності даних тощо.

Ключові слова: педагогічна діагностика, моніторинг, розвиток особистості, соціальна компетентність, учні старшого шкільного віку.

Вступ. Сучасне суспільство зацікавлене в різнобічному розвитку людей, які успішно соціалізуються, мають високий рівень соціальної компетентності. Тим часом аналіз сучасної соціологічної, психолого-педагогічної літератури свідчить про недостатній рівень спрямованості учнів до взаємодії із постійно змінюваним соціальним середовищем, про їх низький рівень соціальної компетентності. Важливим є виявлення рівнів розвитку соціальної компетентності учнів старшого шкільного віку та можливостей застосування педагогічних форм, методів, засобів педагогічного впливу з урахуванням результатів діагностичних вимірів. Нові підходи до організації освітньої діяльності пов'язані з переходом від знаннєвої парадигми освіти до компетентнісної, що виявляється в особливостях контролю якості освіти, у змінах принципів оцінювання навчання та критеріїв сформованості компетентностей, функцій зворотного зв'язку і виховної функції, що полягає у формуванні підвищення інтересу до навчання, навичок самоконтролю та самооцінки [2]. Все це зумовлює необхідність спеціальної розробки програм моніторингу формування соціальної компетентності учнів та вихованців в освітньому закладі та застосування діагностичних методик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, невирішеної раніше частини загальної проблеми. Проблема моніторингу і діагностики розвитку соціальної компетентності за різними методиками розглядається багатоаспектно. Педагогічні засади діагностики щодо рівня соціальних компетентностей розглядалися в наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників (О.Губенко [1], О.Кокун, І.Пішко, Н.Лозінська, В.Олійник [4], В.Староста, Г.Товканець [8], А.Шамне [10], чеські дослідники Р.Лішка (R.Liška) [15], Й.Валента (J.Valenta) [16], Р.Йедлічка (R.Jedlička) [13] та інші).

О.Губенко, аналізуючи питання психологічної діагностики й активізації у старшокласників творчих здібностей, акцентує увагу на необхідності різнобічного психодіагностичного вивчення особистості,

зіставлення психологічних структур особистості й психофізіологічних вимог до розвитку професійно значущих та особистісних психологічних структур. Він наголошує, що актуальним є діагностика творчих здібностей старшокласників, а методики, спрямовані на їх вивчення й активізацію, дають можливість здійснювати діагностику різних проявів особистості в статистичні, які характеризують рівень розвитку її якостей, досягнутих на момент дослідження. Динамічні особливості становлення і розвитку індивідуальності спрямовуються не тільки на отримання інформації констатуючого характеру, але і розвиваючого, що забезпечує можливим повне розкриття здібностей особистості, максимально об'єктивне врахування потенціалу дитини на основі аналізу результатів її діяльності. Автор наголошує на важливості врахування результатів діагностики при побудові індивідуальної програми розвитку школяра [1].

Вчені М.Савчин, Л.Василенко [7], І.Корнієнко, О.Воронова [5], Н.Гаєш (N.Hayes) [12], Т.Василюк [17] та інші, обґрунтовуючи необхідність врахування у змісті положень щодо взаємодії людини у соціумі, знання засобів та способів взаємодії, компонентного складу, наголошують на віковій динаміці та віковій специфіці і можливостях їх діагностування. На основі застосування різних методик та вивчення відповідних педагогічних і соціальних явищ здійснюється тлумачення змісту понять. Так, соціальну компетентність розглядають як інтегративне особистісне утворення, що включає знання, вміння, навички та здібності, що формуються в процесі соціалізації і дозволяють людині адекватно адаптуватися в соціальному середовищі та ефективно взаємодіяти із соціальним оточенням [2, с.42; 11, с. 45]; як готовність та здатність людини до виявлення та вирішення соціальних проблем у процесі своєї життєдіяльності, що дозволяє структурувати та виділити види соціальної компетентності на основі різних соціальних проблем [16]; як інтегративну особистісну якість, яка є єдністю когнітивного, емоційно-вольового і діяльнісного компонентів, що визначають соціальну

адаптацію особистості [14].

Мета статті: обґрунтувати педагогічні засади діагностики соціальної компетентності учнів старшого шкільного вік. Для з'ясування поставленої мети використано різні **методи наукового пошуку:** вивчення наукових досліджень з проблем моніторингу і діагностики соціальної компетентності учнів в шкільній освіті – для з'ясування особливостей моніторингової і діагностичної діяльності; узагальнення, систематизація результатів наукових досліджень – з метою визначення теоретико-методологічних засад і основних підходів до діагностики рівнів соціальної компетентності учнів старшого шкільного віку, методика визначення соціальної компетентності «Опитувальник соціальних навичок»; узагальнення – з метою формулювання висновків.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна діагностика – це вивчення особистості учня та учнівського колективу з метою забезпечення індивідуального та диференційованого підходу у процесі навчання та виховання для більш ефективної реалізації його основних функцій. На основі педагогічної діагностики здійснюється оцінювання якостей дитини з врахуванням певних соціальних норм і еталонів, що часто обумовлює оцінне ставлення до особистості учня і відсутність його безумовного прийняття. Тому у ряді випадків педагог не тільки не може користуватися готовими педагогічними оцінками, а й змушений реабілітувати дитину в очах оточуючих через демонстрацію її найкращих сторін.

Виокремлюються особливості застосування результатів діагностики: спрямування діагностичної роботи на пошук резервів особистості, її потенціалу; стимулювання розвитку учнів; комплексність застосування діагностичних методик з метою вивчення особистості у процесі діяльності та спілкування; об'єктивність діагностики; дослідження особливостей особистості дитини у розвитку та порівняння її досягнень як з успіхами інших дітей, так із власними особистісними показниками.

Враховуючи результати наукових досліджень І.Корнієнка [5], В.Старости, Г. Товканець [8], чеських дослідників Й.Вироста, І.Сламенік (J.Výrost, I.Slaměnik) [18], М.Юрчової (M. Jurčová) [14] та інших можемо визначити, що педагогічну діагностику тлумачать як спеціально організований процес пізнання особистості та соціуму з урахуванням соціально-психологічних, педагогічних, екологічних та соціологічних факторів.

У змісті діагностики відображаються предмет та об'єкт діагностики. У педагогічній діагностиці розрізняють соціально-психологічні характеристики виховного мікросоціуму, особливості педагогічного процесу та сімейного виховання (етимологічна діагностика), а також індивідуально-психологічні характеристики особистості, пов'язані з її соціальними взаємодіями (симптоматична діагностика). На основі теоретичного уявлення про предмет діагностики педагог формує уявлення про предмет діагностики, виокремлює ознаки явища, що діагностується, здійснює добір методів, здатних їх діагностувати.

Педагог може використовувати різні методи дослідження: педагогічні, психологічні, медичні, соціологічні та загальногносеологічні. Так, до педагогічних методів належать: педагогічний нагляд, педагогічне спостереження, педагогічний консиліум, вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду, педагогічний експеримент. Психологічними методами визначаються тестування, шкалювання, соціометрія та ін. Соціологічні методи: анкетування, інтерв'ю, експертні опитування, соціальне проєктування. За-

гальногносеологічні методи – це аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, конкретизація, індукція, дедукція, моделювання та ін., математичні методи – ранжування, кореляція та ін. Основними методами соціально-педагогічної діагностики особистості є спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ю, метод експертної оцінки, параметричний метод, метод оцінки ефективності, аналіз документів, тестування, біографічний метод, ситуаційний аналіз, методи обробки даних, контент-аналіз та застосування психолого-педагогічних методик [3; 4; 5; 6; 8].

Ці методи, узгоджені та відкориговані в процесі дослідження відповідно до об'єкта і предмета педагогіки, забезпечують збирання фактів на емпіричному рівні, дозволяють здійснити соціально-педагогічну діагностику та виявити причинно-наслідкові зв'язки, організувати дослідно-експериментальну роботу для встановлення фактів, що визначають конструктивне перетворення соціальної дійсності. Інтеграція та перетворення конкретно-наукових методів відповідно до предмета та об'єкта дослідження призвели до створення так званих спеціальних методів, що використовуються у соціально-педагогічних дослідженнях. Наприклад, метод спостереження соціально-педагогічної ситуації, метод вивчення випадку, метод соціальних біографій, метод побудови генограм сім'ї тощо.

Для вирішення будь-якої педагогічної проблеми використовується комплекс взаємодоповнюючих методів. Їх вибір визначається такими принципами: принцип адекватності методів дослідження суті явища, що вивчається, і тим результатам, які передбачається отримати, а також можливостям і вмінням дослідника; принцип заборони дослідницьких методів та експериментів, що суперечать моральним нормам і здатним завдати шкоди учневі та соціальній ситуації в цілому; принцип сукупного використання з метою підвищення об'єктивності результатів дослідження, коректності у формулюванні узагальнень та висновків [6].

На основі аналізу наукових праць методологічного спрямування [7; 8; 10; 12; 18] можемо визначити наступну структуру процесу педагогічної діагностики (рис. 1).

Вибір методів завжди співвідноситься з пояснювальною концепцією та загальнометодологічним підходом. Педагог може самостійно виконувати діагностичні операції, а також вдаватися до послуг інших фахівців.

У діагностиці особистості необхідним є: виявлення соціальних впливів на розвиток та поведінку учня; уточнення соціальних чинників; визначення ступеня розвиненості чи деформації різних властивостей та якостей, зумовлених, передусім, включенням людини у різні соціальні зв'язки (соціальні установи, позиції, процеси адаптації та соціалізації, комунікативні здібності, психологічна сумісність тощо); ранжування, опис особливостей учнів, побудова «соціального портрета» особистості.

Актуальною для визначення соціальної компетентності учнів старшого шкільного віку є методика «Опитувальник соціальних навичок (А.Гольдштейн)» [4, с.105–112], на основі якого визначається рівень сформованості соціальних навичок у досліджуваного та здійснюється оцінка найпростіших і найскладніших соціальних навичок для нього. В опитувальнику використовується модель визначення соціальної поведінки, розроблена А.Гольдштейном, в якій виділяються 37 основних навичок, розділених на 5 категорій: 1) початкові навички; 2) самовираження в розмові; 3) реакція на

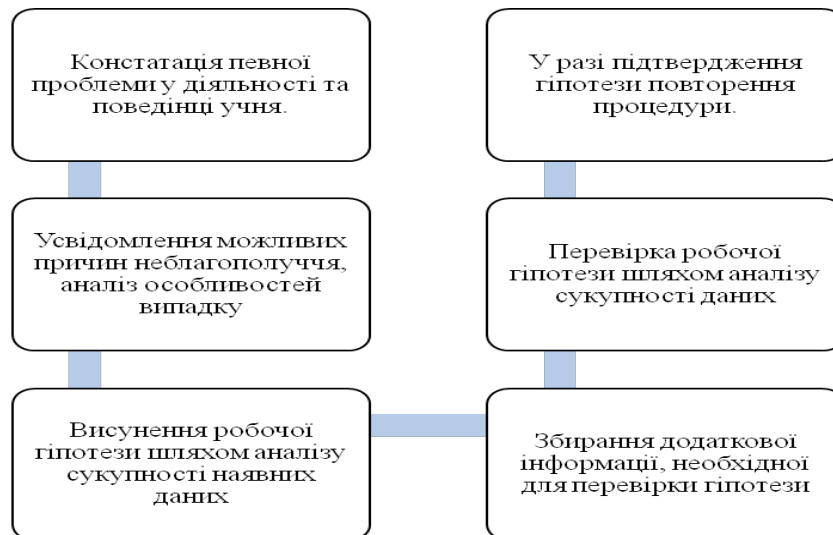

Рис.1. Структура процесу педагогічної діагностики

думку іншої людини в розмові або на те, що вона переживає; 4) навички планування майбутніх дій; 5) альтернативи агресивній поведінці. Опитування проводиться в два етапи.

Кількісний аналіз результатів опитування полягає в обробці опитувальника соціальних навичок на основі обрахунку середньої оцінки своїх соціальних здібностей – це середнє арифметичне за рівнем оцінки успішності соціальних навичок для себе. Відповідям приписується значення від 1 до 5 балів (1 – «ніколи», 2 – «рідко», 3 – «іноді», 4 – «часто», 5 – «завжди»). Якісний аналіз полягає в оцінці недостатньо розвинутих соціальних навичок. Зазвичай ті навички, якими не володіють, складають певний комплекс – дезадаптаційний комплекс і часто бувають пов'язані між собою [15]. Як правило, в цьому комплексі одна з недостатньо розвинутих навичок відіграє провідну роль, і порушення саме цієї навички більш за все позначається на соціально спрямованих невдачах досліджуваного.

Нами проведено дослідження щодо розвитку со-

ціальних навичок на основі «опитувальника соціальних навичок» (А.Гольдштейн) у групі учнів старшої школи. Група досліджуваних складала 25 осіб. За результатами нашого опитування 11 учнів (44 %) показали результат в діапазоні від 3,10 - 3,80; 8 учнів (32,0%) – результат в діапазоні 2,80 - 3,00; 6 учнів (24,0%) – результат в діапазоні 3,80-4,00.

За інструкцією «Опитувальника соціальних навичок» (А.Гольдштейн) отримане середнє арифметичне значення за 37 навичками в нормі звичайно буває більше 3,10 і менше 3,85, тобто діапазон 2,80 - 3,00 – занижена самооцінка; 3,10 - 3,80 – адекватна самооцінка; 3,80 - 3,00 – завищена самооцінка. За результатами нашого опитування завищену самооцінку рівня розвитку соціальних навичок продемонструвало 32,0% учнів (у них спостерігається переоцінка певних своїх соціальних здібностей). Занижену оцінку своєї соціальної поведінки продемонстрували 24,0% учнів. Реальну адекватну оцінку сформованості власних соціальних навичок продемонструвало 44,0 % досліджуваних (рис.2).

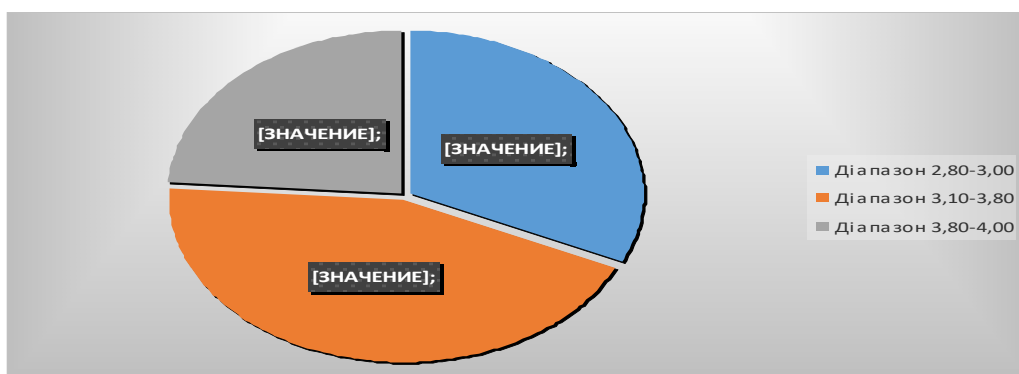

Рис.2. Результати рівня розвитку соціальних навичок учнів старшого шкільного віку («Опитувальник соціальних навичок» (А.Гольдштейн))

Зазначимо, що за методикою А.Гольдштейна також можна визначити провідні порушення щодо формування соціальних компетентностей за групами. У процесі нашого опитування 25 учнів старшого шкільного віку нами не виявлено порушень I групи – початкові навички, за якими можна говорити про значне відставання в розвитку соціальної поведінки та які засвідчують великий ризик соціальної дезадаптації і ізоляції цього досліджуваного в майбутньому.

Щодо інших груп – самовираження в комунікації (II група) та реакція на думку або поведінку іншої людини (III група), то виявлено певні порушення які виявилися незначними. Вбачаємо певні проблеми щодо сформованості навичок планування (IV група) та навичок альтернативи агресивній поведінці (V група). Більше 3 відповідей на питання цих груп виявилось практично у 50,0% досліджуваних (12 учнів).

Результати дослідження за методикою «Опи-

тувальник соціальних навичок» (А. Гольдштейна) дають підстави стверджувати, що педагогічну діяльність з учнями старшого шкільного віку варто активізувати та спрямовувати на розвиток соціального проектування, що є формою, яка поєднує навчання та виховання, розвиває навички критичного мислення, аналітичної роботи, участі у дискусії, вибору альтернативного рішення [1; 9]. Ця форма залучає учня до практичної діяльності, він стає безпосереднім учасником соціальних відносин, проєктивний характер яких в тому, що особистість навчається знаковому кодуванню, приводить у відповідність мовленнєвий комплекс з об'єктами зовнішнього світу; формує навички абстрагування ознак та зв'язків, що мають необхідний характер; вчиться співвідносити потреби, мотивації та вчинки. Діяльнісний характер соціалізації розкривається у процесі формування структури мотивацій, потреб, інтересів та цінностей, зумовлених впливом суспільства на особистість, сприяє адекватній сучасним вимогам поведінці особистості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Педагогічна діагностика забезпечує оцінювання компонентів соціальної компетентності та спрямовує учнів у різних ситуаціях життєдіяльності орієнтуватися на думки і допомогу оточуючих, на

їх прагнення у процесі реальної взаємодії слухняно і чесно виконувати свої обов'язки, орієнтуватися на соціальне схвалення. Показники соціальної компетентності у взаємозв'язку з типами ідеальних міжособистісних відносин свідчать, що оцінка учнями соціальної компетентності пов'язана з упевненістю у собі та незалежністю, прагненням домінування і здатністю брати відповідальність на себе. Задоволеність взаємовідносинами з різними соціальними групами, своїм статусом і рівнем життя, можливостями здобуття освіти та подальшого професійного розвитку виступає одним із факторів, що детермінують розвиток соціальної компетентності. Визначення рівня соціальних компетентностей на основі педагогічної діагностики забезпечує учням старшого шкільного віку можливість виявляти у міжособистісних взаємодіях поведінковий баланс між проявом автономності, завязатості й наполегливості, у відстоюванні своєї позиції та необхідністю підпорядкування з метою збереження конструктивної співпраці і доброзичливих відносин із соціальним оточенням. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей застосування організаційних форм і методів розвитку соціальних компетентностей учнів старшої школи у європейському освітньому просторі.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувалися при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Губенко О.В. Психологічна діагностика й активізація у старшокласників й молоді творчих науково-технічних здібностей: науково-методичний посібник. Київ: Педагогічна думка. 2016. 228 с.
2. Дзюбко Л.В. Особливості становлення самореалізації підлітків у освітньому просторі школи. Діяльнісна самореалізація особистості в освітньому просторі: монографія / за ред. С.Д.Максименка. Київ: ВД «Слово». 2017. 262 с.
3. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: практичний посібник / авт.-упор.: І.І.Ткачук, Н.В.Пророк, Н.В.Лунченко, В.М.Горленко, В.Д.Острова, Н.В.Сосновенко; за заг. ред. В.Г.Панка. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 100 с.
4. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О. Психодіагностика лідерських якостей військовослужбовців: метод. посіб. Київ: ТОВ «7БЦ». 2023. 171 с.
5. Психодіагностика: курс лекцій з дисципліни для студентів заочної форми навчання спеціальності 053 Психологія / укладачі І.О.Корнієнко, О.Ю.Воронова. Мукачєво: МДУ, 2019. 41 с.
6. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / уклад.: М.В.Лемак, В.Ю.Петрище. вид. 2-ге, випр. Ужгород: Вид-во Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія : навчальний посібник. 3-тє вид, перероб., допов. Київ: Академія. 2017. 366 с.
8. Староста В.І., Товканець Г.В. Методологія та методи науково-педагогічних досліджень: навчально-методичний посібник. Мукачєво: МДУ. 2015. 64 с.
9. Утьосов Я.А. Змістові основи соціальної компетентності підлітків з інтелектуальними порушеннями. Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки. 2018. Вип.11. С.290–296.
10. Шамне А.В. Теорія та практика психо-соціального розвитку у підлітково-юнацькому віці: монографія. Київ: Інтерсервіс. 2015. 397 с.
11. Швець Т. Старший шкільний вік як сенситивний період для розвитку соціально-особистісної компетентності. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки. 2023. Вип. 1 (54). С.43–50.
12. Hayes N. Základy sociální psychologie. Vyd. 7. Praha: Portál. 2013. 166 s.
13. Jedlička R. Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie. Vyd.1. Praha: Portál, 2011. 246 s.
14. Jurčová M. Sociální kompetentnost' tvorivých adolescentů – jej kognitivne a osobnostné zdroje. Československá psychologie, 2000. Roč.44. Č.6. S.481-

References

1. Hubenko, O.V. (2016). *Psykhologichna diahnostryka y aktyvizatsiia u starshoklasnykiv y molodi tvorchykh naukovotekhnichnykh zdibnostei* [Psychological diagnostics and activation of creative scientific and technical abilities in high school students and youth]. Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].
2. Dziubko, L.V. (2017). *Osoblyvosti stanovlennia samorealizatsii pidlitkiv u osvithnomu prostori shkoly* [Peculiarities of the formation of self-realization of adolescents in the educational space of school.]. Slovo. [in Ukrainian].
3. Panok, V.H. (Ed.). (2024). *Zastosuvannia diahnostrychnykh minimumiv v dialnosti pratsivnykiv psykhologichnoi sluzhby* [Application of diagnostic minimums in the activities of psychological service workers]. UNMTs praktychnoi psykhologii i sotsialnoi roboty. [in Ukrainian].
4. Kokun, O.M., Pishko I.O., & Lozinska N.S., Oliinyk V.O. (2023). *Psykhodiahnostryka liderskykh yakostei viiskovosluzhbovtziv* [Psychodiagnostics of leadership qualities of military personnel]. TOV «7BTs». [in Ukrainian].
5. Korniienko, I.O., & Voronova, O.Iu. (Eds.). (2019). *Psykhodiahnostryka: kurs lektsii z dystsypliny dlia studentiv zaochnoi formy navchannia spetsialnosti 053 Psykhologiiia* [Psychodiagnostics]. MDU. [in Ukrainian].

6. Lemak, M.V., & Petryshche, V.Yu. (Eds.). (2012). *Psykhologu dlia roboty. Diahnostychni metodyky* [Psychologist for work. Diagnostic techniques]. Vyd-vo Oleksandra Harkushi. [in Ukrainian].
7. Savchyn, M.V., & Vasylenko L.P. (2017). *Vikova psykhologhiia* [Age psychology]. Akademiia. [in Ukrainian].
8. Starosta, V.I., & Tovkanets, H.V. (2015). *Metodolohiia ta metody naukovo-pedahohichnykh doslidzhen* [Methodology and methods of scientific and pedagogical research]. MDU. [in Ukrainian].
9. Utošov, Ya.A. (2018). *Zmistovi osnovy sotsialnoi kompetentnosti pidlitkiv z intelektualnymy porushenniamy* [The content foundations of social competence of adolescents with intellectual disabilities]. *Aktual'ni pytannya korektsynoi osvity. Pedahohichni nauky*, 11, 290–296. [in Ukrainian].
10. Shamne, A.V. (2015). *Teoriia ta praktyka psykho-sotsialnoho rozvytku u pidlitkovo-yunatskomu vitsi* [Theory and practice of psychosocial development in adolescence and young adulthood]. Interservis. [in Ukrainian].
11. Shvets T. (2023). *Starshyi shkylnyi vik yak sensytyvnyi period dlia rozvytku sotsialno-osobystisnoi kompetentnosti* [Senior school age as a sensitive period for the development of socio-personal competenc]. *Naukovi pratsi MAUP. Pedahohichni nauky*, 1 (54), 43–50. [in Ukrainian].
12. Hayes, N. (2013). *Základy sociální psychologie* [Basics of social psychology]. Vyd. 7. Praha: Portál. [in Czech].
13. Jedlička, R. (2011). *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie* [Educational problems with pupils from the perspective of depth psychology]. Vyd. 1. Praha: Portál. [in Czech].
14. Jurčová, M. (2000). *Sociální kompetentnost' tvorivých adolescentov – jej kognitivné a osobnostné zdroje* [Social competence of creative adolescents – its cognitive and personality resources]. *Československá psychologie*, 44 (6), 481–Liška, R. (2015). *Školní fobie* [School phobia]. Praha. [in Czech].
15. Valenta, J. (2006). *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi* [Personal and social education and its ways to the student]. AISIS. [in Czech].
16. Vasyliuk, T.G. (2021). *Model of formation of social competence of students in the process of studying the disciplines of the humanitarian cycle*. *Educational Dimension*, 56 (4), 171–182.
17. Výrost, J., & Slaměnik, I. (2008). *Sociální psychologie* [Social psychology]. Grada Publishing. [in Czech].

Статус статті:

Отримано: 08.02.2025 Прийнято: 20.03.2025 Опубліковано: 05.05.2025

Lendel Vasyl

Applicant for the third (doctoral) level of higher education
Specialty 011 «Educational, pedagogical sciences»
Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

METHODOLOGICAL BASES OF PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS OF SOCIAL COMPETENCE OF SENIOR SCHOOL STUDENTS

Abstract. New approaches to the organization of educational activities are associated with the transition from the knowledge paradigm of education to the competence paradigm, which consists of the formation of increased interest in learning and the use of diagnostic methods. The aim of the article: to substantiate the pedagogical principles of diagnosing the social competence of senior school students. The methods of scientific research: studying scientific research on the problems of monitoring and diagnosing social competence of students in school education – to clarify the features of monitoring activities; generalization, systematization of the results of scientific research – to determine the theoretical and methodological foundations and basic approaches to diagnosing the levels of social competence of senior school students, the methodology for determining social competence "Social Skills Questionnaire"; generalization – to formulate conclusions. The principles of pedagogical diagnostics characterized: the principle of adequacy of research methods to the essence of the phenomenon and the results that are expected to be obtained, as well as the capabilities and skills of the researcher; the principle of prohibiting research methods and experiments that contradict moral norms and can harm the subjects and the social situation as a whole; the principle of combined use to increase the objectivity of research results, correctness in formulating generalizations and conclusions. The structure of pedagogical diagnostics is revealed: statement of a certain problem in the student's activity and behavior; awareness of possible causes of disadvantage, analysis of the specifics of the case; formulation of a working hypothesis by analyzing the totality of available data; collection of additional information necessary to test the hypothesis; testing the working hypothesis by analyzing the totality of data; repeating the procedure. The results of the study of the development of social competencies of senior school students using the methodology «Social Skills Questionnaire» are presented.

Keywords: pedagogical diagnostics, monitoring, personality development, social competence, senior school students.